1901. Negen en veertigste Jaargang. (Vierde Kwartaal.) No. 46.

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joël II : 1a, Blaast de bazuin!

Vrijdag 15 November 1901.

Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd, dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1.75. Voor Z.-Afrika *f* 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3 2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan den Redacteur, dHr. C. Mulder te Kampen. — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur, Dr. H. Bavinck te Kampen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Het College van Hoogleeraren der Theol. School brengt ter kennis van de Kerken, dat, na gehouden onderzoek, tot Candidaat in de Theologie bevorderd is de Student *T. Gerber*, wiens adres is te *De Lemmer*.

Namens het College vd,
P. Biesterveld, *Secr.*

Kampen, 12 Nov. 1901.

PLAATSELIJKE KERKEN.

SURHUISTERVEEN, 6 Nov. 1901. Bedankt voor de roeping van de Ger. kerk alhier door Ds. G. Doekes van Heemse.

Namens den Kerkeraad,
H Reininк, Scriba.

—

AALDEN, 6 Nov. 1901. Zondag 26 Oct. l.l. kwam de gemeente alhier voor 't laatst, onder de leiding van haren Leeraar Ds. H. N. Boukema, in haar oud kerkgebouw samen, terwijl ZE. des namiddags sprak naar aanleiding van Deutr. 8 : 2*a*. Achtereenvolgens waren, gedurende het 50-jarig bestaan van dat gebouw, als Leeraars der gemeente in hetzelve opgetreden de Weleerw. heeren: wijlen Ds. Dragt, H. Schoenmakers, D. Mekkes, H. Schoenmakers (2den keer) en de nog dienstdoende predikanten Ds H. Bulder, M. Rooseboom en F. Diemer Zondag 3 Nov. d. a. v. mocht de gemeente vergaderen in een nieuw, weliswaar eenvoudig, maar ruim en net kerkgebouw en had voor ditmaal haar Leeraar tot tekst gekozen Ps. 84 : 2. Onder de zeer talrijke hoorders, uit deze naburige gemeenten saamgekomen, bevonden zich de Edel Achtb heeren Burgemeester en leden van den Raad, deputatiën uit de kerkeraden van Gees, Sleen en Schoonoord, de architect B. Warringa, onder wiens opzicht het gebouw is verrezen en al de werklieden, die het hunne hebben bijgedragen aan de daarstelling er van; welke personen allen ook achtereenvolgens door den Leeraar op hartelijke wijze werden toegesproken. Zij het der gemeente steeds gegeven het haar geschonken voorrecht dankbaar te erkennen en ontsluite de Heere verder zijn zegenende hand over haar en haren Leeraar in milde mate.

Namens den Kerkeraad,
J. Koops, Scriba.

—

ALBLASSERDAM, 7 Nov. 1901. Beroepen in de Geref. kerk alhier Ds. J. Douma te Spijkenisse.

Namens den Kerkeraad,
Hk. Jonker, Scriba.

—

OUDEGA (Small.), 10 Nov. 1901. Onze geachte Leeraar Ds D. Prins, heeft voor de roeping naar de Ger. kerk te Wirdum bedankt; dies zijn wij verblijd.

Namens den Kerkeraad,
E. Riemersma, Scriba.

—

OUD-LOOSDRECHT, 10 Nov. 1901. Heden morgen werden wij verblijd, toen onze geachte Leeraar Ds. R. Brouwer bekend maakte, dat hij met volle vrijmoedigheid voor het beroep van Giesen en Waardhuizen bedankt had.

Namens den Kerkeraad,
W. Kaasemeijer, Scriba.

—

SPIJKENISSE, 10 Nov. 1901 Beroepen te Alblasserdam Ds. J. Douma alhier.

Namens den Kerkeraad,
P. Geldtelder, Scriba.

—

DEN HAM, 11 Nov. 1901. Zoo de Heere wil, hoopt onze zeer geachte en beminde Leeraar Ds. J. J. Kuiper op Zondag 8 Dec. a.s. het zeldzame voorrecht te hebben, den dag te herdenken, waarop hij vóór *vijftig jaren* in den dienst van Gods Woord is bevestigd, door den nu reeds ontslapen Leeraar Ds. W. A. Kok.

Namens den Kerkeraad,
J. Moddejonge, Scriba.

—

BOXUM, 11 Nov. 1901. Gisternamiddag werd, onder leiding van onzen geachten Leeraar Ds. N. Y. van Goor, die den 24n Nov. afscheid zal prediken, D. V in die openvallende vacature, na vóórafgaand gebed, uit een aan de gemeente voorgesteld tweetal, met bijna algemeene stemmen door de manslidmaten gekozen, en door den kerkeraad beroepen de Welew. heer Ds D. Steenhuis van Berlikum (Fr.) Dat deze zoo eenparige keuze onder het bestuur des Heeren achtervolgd worde met den voor ons blijden uitslag: ik kom tot u.

Namens den Kerkeraad,
B. v. d. Berg, Scriba.

—

BORGER, 11 Nov. 1901. De Heere heeft het wel gemaakt. Onze beminde Leeraar Ds G Meijer heeft dankdag aan de gemeente bekend gemaakt, voor de roeping van Onstwedde te hebben bedankt.

Namens den Kerkeraad.
L. van Dijk, Scriba.

—

BARNEVELD, 12 Nov. 1901. Zondag j. l. was voor deze gemeente een blijde dag. Na des morgens in zijn dienstwerk bevestigd te zijn, door zijn vader, den Welew. heer Ds. W. H. Gispen van Amsterdam, met de woorden uit 2 Cor. 3 : 9, verbond onze uit 's Heeren hand ontvangen Leeraar, de Welew. heer J. Gispen, zich aan de gemeente, met de woorden uit 2 Cor 4 : 7.

Namens den Kerkeraad,
B. v. Essen, Scriba.

—

KOCKENGEN, 12 Nov. 1901. Zondag 3 November maakte onze geachte Leeraar Ds. A. J. Mulder aan de gemeente bekend, voor de roeping naar de Geref. kerk te Reitzum te hebben bedankt.

Namens den Kerkeraad,
H. Ravestein, Scriba.

CLASSEN.

Classis Zutphen.

Vergadering dezer Classis 5 *December* 1901 te *Vorden*. Aanvang 's v. m. te 11 *ure*.

Punten voor het Agendum worden ingewacht bij den eerstondergeteekende *vóór* 21 *Nov. a. s.*

Namens den Kerkeraad
v. d. Ger. kerk v. Neede,
J. Bosch Jr., *Praeses.*
H. J. ten Rae, *Scriba.*

—

Classis Amsterdam.

Vergadering D. V. op *Woensdag* 11 *December a. s.* Stukken voor het Agendum worden ingewacht vóór 30 *Nov. a. s.* bij een der ondergeteekenden.

Namens de Geref. kerk te Amsterdam,
H. Groenendijk Azn.,
Vondelstraat 27.
J. Eijnikel,
Jan Steenstraat 104.

—

Classis Haarlem.

Vergadering D. V. op *Dinsdag* 17 *Dec.*, kerkgebouw Ged. O. Gracht, aanvang *half tien*.

Punten voor 't Agendum aan ondergeteekende.

Namens de Raden der Geref. kerk van Haarlem,
W. Ringnalda.

Haarlem. 8 Nov. 1901.

—

Classis Zwolle.

De Classis Zwolle heeft in hare vergadering van 7 Nov. praeparatoir geëxamineerd de broeders *M H. J. Bosch, H. Brinkman* en *J Brinkman*, (wier adres is te *Kampen*) en hen met vrijmoedigheid beroepbaar gesteld in de Geref. kerken.

Ph. W. H. Eskes, *h.t. Scriba.*

P.S. De heer *J. Brinkman* wenscht zich voorloopig niet beroepbaar te stellen, wegens het voortzetten zijner studiën in het buitenland. Tot *Maart* echter is hij bereid, preekverzoeken aan te nemen, wijl hij dan eerst denkt te vertrekken. — Red.

—

Classis Zwolle.

Op de verg. der Classis Zwolle, gehouden 7 Nov. 1901, onder praesidium van Ds. J. Hessels, werd, in verband met hetgeen besloten werd omtrent desbetreffende verzoeken van Kampen en Staphorst, de herziening van de bijdragen der kerken voor Emeritipredikanten enz. voorloopig uitgesteld. — Advies werd aan Steenwijk *B* gegeven in eene tuchtzaak. — Het vorig besluit der Classis inzake eenig geschil tusschen Zwolle en Langeslag werd opgeschort en aan beide kerken opgedragen, het geschil, indien het eenigszins mogelijk is, te vereffenen. — Ook aan Zwolle werd advies gegeven in eene tuchtzaak en eene vraag van Kamperveen vindt bij de Classis geen bezwaar. — De herziening van de „Regeling der Classis" werd tot eene volgende verg. uitgesteld en de Classicale Commissie voor Oldemarkt gecontinueerd.

Ph. W. H. Eskes, *h.t. Scriba.*

PROVINCIËN.

Hulpbehoevende Kerken in Zuid-Holland.

Vergadering van Deputaten D. V. a.s. *Maandag* 18 *November* te Rotterdam, Hoveniersstraat, 's morgens ten 10 *ure*.

Namens het Moderamen,
W. B. Renkema, *Secret.-Penningm.*

Rijnsburg, 8 Nov. '01.

ONTVANGSTEN.

Prov. kas voor Hulpbeh. kerken in Overijsel.

Van Heemse *A* coll.	f 11,76
„ Dalfsen „	- 5,—

Deventer, 6 Nov. 1901.
De Penningm.
Scheps, *v. d. m.*

—

Voor de Inw. Zending en Bijbelcolportage in Noord-Brabant en Limburg.

Met hartelijken dank ontvangen:

Collecten: Willemstad f 7,85, Fijnaart f 12,85, Zevenbergen f 9,05, Dinteloord f 12,02, Moerdijk f 3,18, Klundert f 35,58⅝, Lexmond f 3,70, Heinkenszand f 23,04, Waarder f 18,33.

Gift van de Geref. k. Bunschoten *A*	f 3,—
Gecollecteerd i/e familiekring te Dedemsvaart	- 25,—
Uit het huisbusje van Mej. J. Zeldenrijk te Gouda	- 7,50
Van A. Gruys Sr. te Zaandam — opbrengst van gebruikte postz.	- 2,—
Bate van de Jonged. Ver. „Dorcas" te Venloo	- 33,—
Gift v.d Geref. k. Scherpenzeel	- 2,—
Van enkele kerkeraadsleden te Vijfhuizen	- 1,—
Uit het busje i/d kerkeraadskamer te Watergraafsmeer	- 2,56
Van N. N.	- 1,—
Van de Geref. Zendingsvereen. te Waarder	- 2,50
Uit een busje te Nieuwerbrug a/d R.	- 2,50
Uit de Catech.-bus te Helmond	- 2,—

Deze verantwoording is heel wat beter dan de vorige en leert ons weder, dat onze God niet verlegen laat, die op Hem vertrouwen. Zie, begin van deze maand moest betaald worden aan rente, aflossing, huur en salarissen eene som van f 650,— en 14 dagen geleden hadden we nauwelijks f 200 in kas. Maar de Heere heeft genadig voorzien, zoodat we onze verplichtingen kunnen nakomen. Maar — nu is ook de kas weer geheel leeg. Daarom hopen we zeer, dat we nog eens eenige malen eene flinke verantwoording mogen doen van ingekomen giften. Dat vooral de kerkeraden eens eene uitnoodiging aan Ds. Binnema richten om in de gemeente mededeelingen te doen met toezegging van eene collecte

Namens Deputaten,
J. C. C. Voigt, *Penningm.*

Raamsdonk, 11 Nov. 1901.

—

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Collecten.

's-Gravenzande	f 16,84	Staphorst (2e coll.)	f 5,74
Drachten	- 11,80	Steenwijk *A*	- 6,72⅝
Opeinde-Nijega	- 3,00⅝	„ *B*	- 9,01
Ridderkerk	- 3,—	Stad Vollenhove	- 4,18
Brussel (2e coll.)	- 13,90	Ambt „ *A*	- 12,12
's-Gravenhage *A*	- 78,15	„ „ *B*	- 2,77⅝
Blokzijl	- 3,86	Wilsum	- 1,40
Genemuiden	- 7,—	Zalk	- 5,28⅝
Hasselt	- 8,40	Zwartsluis	- 21,17
Kampen	- 76,30	Zwolle	- 67,—
Kamperveen	- 1,75	's-Gravemoer	- 3,55
Oldemarkt	- 2,—	Sprang	- 4,47⅝
Rouveen	- 21,67	Vrijhoeve-Capelle	- 3,56

Contributies.

De contrib. uit Vreeland worden verantwoord, zoodra ook de andere contrib. uit de Classis Breukelen zijn ontvangen.

De Penningmeester van de Theologische School,
Dr. H. Franssen.

Zwolle, 9 Nov. 1901.

—

Voor de Zending o. Heid. & Moh.

Coll. spreekbeurt Ds. Pos in kerk *A* te Sneek	f 47,12
Van B. te O. Friesland	- 10,—
Door Ds. Koolstra, een gift uit het midden der kerk te Haamstede	- 1,—

N. B. Vermelding in de Bazuin geschiedt alleen op verzoek.

Doesborgh, 9 Nov. 1901.
B. de Moen,
Quaestor.

—

ONMIDDELLIJKE WEDERGEBOORTE.

XXVIII.

Al naar gelang de Schrift in hare beschouwing van de gemeente van Christus verschillend wordt opgevat, verandert de theorie en de practijk der prediking. Twee zeer onderscheidene methoden staan hier tegen over elkaar.

Eenerzijds is er eene methode, die heel de prediking in eene roeping tot geloof en bekeering laat opgaan. Zij houdt hoegenaamd geen rekening met wat voorafgaat, noch met wat volgen moet. Zij handelt, alsof er geen algemeene genade is, geen leidingen van Gods voorzienigheid ook in het natuurlijk leven, geen regeering van God, den Almachtige, den Schepper des hemels en der aarde. Ook hecht zij geen waarde aan het geboren en begrepen zijn in het verbond der genade, aan het gedoopt zijn in den naam van God Drieëenig, aan het lidmaatschap der zichtbare kerk, aan bevindingen en werkzaamheden, die vooraf kunnen gaan aan de waarachtige bekeering tot God; en zij ontkent de mogelijkheid, dat er een zaad der wedergeboorte zou wezen, dat te zijner tijd ontkiemt en opwast en vruchten draagt van geloof en bekeering.

En gelijk zij geen rekening houdt met wat aan de bekeering kan voorafgaan, zoo bekommert zij er zich ook niet om, dat de geloovige, die toegebracht is, opwasse in de genade en de kennis van onzen Heere Jezus Christus en van de eerste beginselen tot de volmaaktheid voortvare. Het eenige werk, waartoe de bekeerde geroepen is, bestaat daarin, dat hij er terstond op uitga, om anderen te bekeeren. Voor dit werk moet al het andere wijken. Evangelisatie en zending overtreft in waardij alle werk in huisgezin en beroep, in staat en maatschappij, in wetenschap en kunst. Ieder Christen behoort een soldaat te zijn, ingelijfd in een leger des heils, dat stormenderhand de wereld veroveren en nederwerpen wil aan den voet van het kruis.

Deze methode van prediking is opgekomen in een tijd, toen de gemeente van Christus ingesluimerd was op de lauweren, die zij in den strijd tegen de wereld behaald had: toen de kerk van haar glans was beroofd en de bediening des Woords en der Sacramenten al haar kracht en beteekenis voor het bewustzijn der geloovigen verloren had. Zij kwam in Engeland op, plantte zich naar Amerika over en won van deze beide landen uit ook langzamerhand invloed op het vasteland van Europa, in de officieele, door den staat bevoorrechte, veelszins verwereldlijkte kerken niet alleen, maar veel meer nog in de vrije kerken en secten, die allengs in het Protestantisme tot een zelfstandig bestaan kwamen.

Zelfs leeraars in de predikkunde hebben deze methode in bescherming genomen en haar als de eenig ware met Schriftuurlijke gronden trachten te verdedigen. De prediking, zoo zeggen zij, richt zich in Oud en Nieuw Testament altijd tot onbekeerde menschen of althans tot het onbekeerde in den mensch. Indien de wedergeboorte in één enkel oogenblik voltooid werd en de gansche mensch op eenmaal door het geloof werd geheiligd, dan zou er geen prediking meer voor hem noodig wezen. Maar omdat dit niet het geval is, moet de oude mensch voortdurend in hem bestreden en tenondergebracht worden. En daartoe is de prediking bij het begin en bij den voortduur van noode; zij is altijd zendingsprediking, roeping tot geloof en bekeering.

Ook in deze methode, hoe eenzijdig ze overigens zij, is toch iets goeds, dat door niemand miskend mag worden. In tijden van verval, als een geest des diepen slaaps over de gemeente van Christus is uitgegoten, zijn er boetpredikers als de profeten of als Johannes de Dooper van noode, die het volk des Heeren wakker schudden uit zijne sluimering, die hun machtige stem laten doordringen tot hart en geweten, en die het der ontroerde schare toeroepen, dat niet het Abraham tot eenen vader hebben en niet het roepen van Heere Heere, dat geen uitwendige doop en belijdenis, maar dat alleen zaligmakend geloof en waarachtige bekeering den toegang opent tot het koninkrijk der hemelen.

Maar gaarne en dankbaar de uitnemende roeping erkennende, die deze Methodistische prediking vervuld heeft en nog vervult, mogen wij toch niet blind zijn voor de schaduwzijden, die haar aankleven en voor de gevaren, waaraan zij bloot staat. Niet dit is tegen haar in te brengen, dat zij den mensch in het stof werpt en tot waarachtige bekeering roept; maar wel bezondigt zij zich daarin, dat zij het werk Gods miskent, dat menigmaal aan het oogenblik der bekeering voorafgaat en dat daarop ook naar zijn bestel te volgen heeft. Zij wischt het onderscheid uit, dat altijd tusschen Heidenen en Christenen bestaan blijft; zij miskent de kerk met hare ambten en bedieningen; zij loochent, alwat met den naam van algemeene en voorbereidende genade wordt aangeduid; zij kent geen onderscheid tusschen zendings- en gemeenteprediking. En als zij een mensch onder den zegen des Heeren tot bekeering heeft gebracht, maakt zij hem los uit de

omgeving, waarin God hem geplaatst heeft en heeft geen oog voor de apostolische vermaning, dat een iegelijk, ook na zijne bekeering, blijve in de roeping, welke hem toebetrouwd is. Zij behartigt wel het eerste gedeelte van Jezus' woord: predikt het evangelie aan alle creaturen, maar zij verwaarloost het tweede gedeelte: leert de volken, die tot mijne discipelen gemaakt zijn, alles onderhouden, wat Ik u geboden heb. Zij legt den grondslag wel, maar bouwt op den grondslag niet voort, en loopt daarom gevaar, dat heel de grondslag, als te licht gelegd en uit onvaste bestanddeelen samengesteld, straks door de stormen van ongeloof en bijgeloof wordt weggespoeld.

Lijnrecht staat daar eene andere methode tegenover, die geen ontdekkende maar alleen eene opbouwende prediking wil. De gemeente, zoo redeneeren de voorstanders van deze methode, bestaat uit louter geloovigen. Zij zijn allen Christenen, wezenlijk onderscheiden van de Heidenen, in de Christelijke kerk geboren, met den Christelijken doop gedoopt, in de Christelijke waarheid opgevoed en daardoor naar verstand en hart, naar gemoed en geweten gevormd. De prediker, die voor de gemeente optreedt, mag daarom niet doen, alsof hij eene schare van ongeloovigen voor zich had. Hij staat met zijne hoorders op denzelfden grondslag, en spreekt met hen uit hetzelfde bewustzijn; en daarom is zijne prediking geen zendings-, maar gemeenteprediking, onder woorden brengend, wat geheel of ten deele onbewust in de harten der hoorders leeft; zij is eene plechtige uiteenzetting van het Christelijk geloof, dat in allen leeft, en bedoelt slechts, om langs dezen weg het godsdienstig bewustzijn te versterken; zij heeft niet bekeering in engeren zin, maar alleen stichting en opbouwing ten doel. Schleiermacher sprak het daarom eenmaal voor de gemeente uit, dat hij als broeder tot de broederen wenschte te spreken, en dat hij niet iets nieuws in hun bewustzijn wilde indragen, maar dat hij het Christelijk bewustzijn, dat in hen was, alleen wilde ontwikkelen, reinigen, bevestigen en voor henzelven duidelijk wilde maken.

Ook in deze methode zijn elementen van waarheid voorhanden, tot wier erkenning de Schrift zelve ons verplicht. Want hoe diep in Oud of Nieuw Testament de gemeente soms ook gevallen moge zijn, altijd gaat de prediking van profeten en apostelen uit van de gedachte, dat zij het volk Gods is. Nooit wisschen zij de grens tusschen Israël en de Heidenen, tusschen de kerk en de wereld uit. Altijd knoopen zij vast aan datgene, wat God aan zijn volk, in onderscheiding van de Heidenen, geschonken heeft. Weinig moge dit soms zijn in ons oog en van geringe beteekenis; het moge gansch onvoldoende zijn tot zaligheid. Nochtans eischt de Heere van ons in zijn Woord, dat wij dat weinige niet gering zullen achten, want het is toch zijn werk en er ligt misschien een zegen in. En dan bedoelt de profetische en apostolische prediking niet of althans niet alleen, om tot bekeering te roepen, maar voorts ook, om op den gelegden grondslag voort te bouwen, om te doen opwassen in de kennis en genade van den Heere Jezus Christus, om bij het geloof deugd te doen voegen, en bij de deugd kennis, en bij de kennis matigheid, en bij de matigheid lijdzaamheid, en bij de lijdzaamheid godzaligheid, en bij de godzaligheid broederlijke liefde, en bij de broederlijke liefde liefde jegens allen.

Er is dus geen twijfel aan: zendingsprediking en gemeenteprediking zijn wezenlijk onderscheiden, en dat onderscheid mag nooit uit het oog worden verloren.

Maar dat neemt toch aan de andere zijde niet weg, dat er ook tegen deze tweede methode ernstige bedenkingen in te brengen zijn. Zij beroept zich uitsluitend op de titels, waarmede de Nieuwtestamentische gemeenten door de apostelen in hunne brieven werden aangesproken, maar zij rekent niet met de veelszins exceptioneele plaats, welke deze gemeenten hebben ingenomen en met de toestanden van dwaling en zonde, die onder het volk van Israël, die spoedig ook in de apostolische gemeenten en die later telkens in de Christelijke kerk zijn ingetreden. Uitgaande van het ideaal, miskent zij de werkelijkheid en verwaarloost de les der historie, gelijk deze zoowel in als buiten de Schrift ons wordt gegeven.

Daardoor komt zij er toe langs geleidelijken weg, om het geloof aan de belijdenis met de belijdenis des geloofs te verwarren en een toestand van doode orthodoxie te kweeken, die met het verstandelijk toestemmen der leer zich tevreden stelt, en om de gezindheid des harten en de zuiverheid des levens zich bitter weinig bekommert. Wat zou het ook noodig wezen? Zijn we, zoo leeren de leden der gemeente allengs denken en spreken, zijn wij niet leden der kerk, hebben we niet in onze jeugd reeds den doop ontvangen, deden we geen belijdenis en zaten we niet aan aan den disch des verbonds? Gelijk Israël zich verhief op zijne afkomst uit Abraham en op den tempel des Heeren, die in zijn midden was, zoo bouwen vele leden van de gemeente des Nieuwen Testaments hunne hope voor de eeuwigheid dikwerf op de uitwendige, kerkelijke voorrechten, waarin zij deelen en geven aan eene valsche gerustheid zich over.

Maar des Heeren Woord getuigt tegen dat alles, dat niet wie Heere, Heere roept, maar wie den wil des Vaders doet, ingaan zal in het koninkrijk der hemelen.

BAVINCK.

„LOS VAN ROME."

Voor een veertigtal jaren schreef de Duitsche geleerde, Karl von Hase, dat er in de Protestantsche kerken bij velen een zucht naar Rome ontwaakte, maar dat er onder vele Roomsche volken ook eene Protestantsche neiging te bespeuren was.

Meer nog dan in zijn tijd, gelden deze woorden van Hase in de dagen, die wij beleven. In vele landen, met name in Frankrijk en Oostenrijk, is er eene merkwaardige beweging ontstaan, om zich aan de kerk van Rome te onttrekken en naar het Protestantisme over te gaan.

Door velen wordt deze beweging in haar godsdienstige beteekenis overschat, maar anderen schijnen hare waarde toch ook weer te gering aan te slaan.

Een juiste blik wordt ons op deze beweging verschaft door het bezadigde artikel van den heer Ferdinand Cisar te Klobouky in Moravië, dat opgenomen werd in de October-aflevering van het bekende, Gereformeerde tijdschrift, *Presbyterian and Reformed Review*.

De los-van-Rome-beweging, zoo lezen wij daar in hoofdzaak, is tot heden toe eene zuiver Duitsche beweging. Bohemers en Duitschers zijn geographisch wel dikwerf door elkander gemengd, maar in taal, ras, nationaliteit staan zij lijnrecht tegen elkander over. Daarbij zijn de Duitschers wel geringer in aantal, maar zij vormen één partij, terwijl de Slaven, ofschoon numeriek de sterksten, in vele groepen verdeeld zijn. En terwijl de Duitschers in hun heftigen strijd tegen de Slaven, Oostenrijk voor zich opeischen, zijn de Bohemers bijgeloovig, clericaal, innig aan Rome gehecht. De beweging tegen de Slaven ging daarom ongemerkt in eene beweging tegen Rome over.

Deze anti-Roomsche actie nam vooral een aanvang, toen een paar jaar geleden een Duitsch student in de medicijnen te Weenen in eene rede ten gunste van den Germaansche idee den kreet liet hooren: *Los van Rome!* Als een electrieke schok breidde dit woord zich over heel Oostenrijk uit. De leiders der Duitsche partij, Schoenerer en Wolf wisten er partij van te trekken, en eerstgenoemde voorspelde, dat hij binnen korten tijd tienduizend Roomschen van hunne kerk afvallig maken zou. Dit woord is inderdaad in vervulling gegaan. Velen van hen, die Rome verlieten, sloten zich bij de Oudkatholieke, of bij de Luthersche, of bij de Gereformeerde kerk aan; anderen voegden zich bij geen enkele kerk, maar bleven op zichzelven staan.

De beweging, onder de leuze „Los van Rome" begonnen, droeg dus in den eersten tijd een zuiver politiek karakter en zij heeft dat voor een groot gedeelte ook thans nog behouden. Maar velen zijn er toch door in aanraking gekomen met eene der Protestantsche kerken; zij hebben er eene Protestantsche prediking aangehoord; het Evangelie is in min of meer zuiveren vorm hun bekend geworden. En het gevolg is geweest, dat menige Duitscher, die Rome verliet ter wille van Schoenerer, nu bij de Evangelische kerk behoort ter wille van Christus. De beweging, die eerst zuiver politiek van aard was, heeft althans voor een deel een godsdienstig karakter aangenomen. Naarmate ze dieper en ernstiger werd, is ze in bescheiden mate tot een zegen geweest. En hierover hebben wij ons te verblijden. Wat menschen ten kwade denken, wordt dikwerf door God ten goede gedacht.

Van deze afscheiding van Rome trekt in de eerste plaats de Luthersche kerk voordeel. Want de Gereformeerde kerk is in Oostenrijk zwak; en de Luthersche kerk trekt boven haar in deze grootendeels politieke beweging de aandacht, wijl Luther daarbij als de Duitscher bij uitnemendheid gehuldigd wordt.

Volgens officieel rapport gaven van 1 Juli tot 31 December 1899 niet minder dan 2936 personen hun afscheid aan Rome; en van dezen voegden zich 2703 bij de Luthersche, 233 bij de Gereformeerde kerk. Omgekeerd gingen in dienzelfden tijd 338 personen van het Protestantisme tot de Roomsche kerk over; deze laatste leed dus een verlies van 2598 leden.

In het geheele jaar 1899 wonnen de beide Protestantsche kerken 5620 leden, van welke er 5372 uit de Roomsche kerk kwamen.

In het eerste vierendeel jaars van 1900 gingen 1280 personen uit de Roomsche kerk naar de Protestantsche over; en nog altijd gaat deze beweging langzaam en gestadig voort. Van het begin der beweging af tot heden toe heeft Rome een verlies geleden van 16000 personen, en van dezen hebben zich zeker tien à twaalf duizend bij de Protestantsche kerken gevoegd.

Er is alle reden, om voor overdreven ingenomenheid met deze afscheiding van Rome op zijn hoede te zijn. Maar ter anderer zijde mag toch ook de belangrijkheid van dit teeken des tijds niet worden ontkend. Protestanten, die buiten Rome staan en het slechts uit de verte kennen, bewonderen en verheerlijken dikwerf de eenheid en de grootschheid der Roomsche kerk. Maar zij weten niet, tot hoe duren prijs deze eenheid en deze uitwendige glans wordt gekocht.

Er wordt door vele leden der Roomsche kerk, beide leeken en geestelijken, zoo nameloos veel geleden; geleden in lichaam en ziel, in hoofd en hart, in verstand en geweten. Het juk der onfeilbare kerk, drukt zoo ontzettend zwaar op de schouders. Slechts enkele malen dringen tot Protestantsche ooren de kreten door van hen, die in pastorie en klooster, in biechtstoel en katheder dorsten naar leven en naar licht.

Maar wie ze beluistert, dankt er God voor, dat hij een zoon der Reformatie en alzoo een kind der vrijheid is.

BAVINCK.

DE HOOGEPRIESTER JEZUS.

„Want zoodanig een Hoogepriester betaamde ons, heilig, onnoozel, onbesmet, afgescheiden van de zondaren, en hooger dan de hemelen geworden." HEBR. 7 : 26.

De Apostel wil de geloovige Hebreën versterken in het geloof, wapenen tegen ongeloovige redeneeringen, opwekken tot lijdzaamheid, waar zij den druk eener vijandige wereld gevoelen, en bemoedigen voor de toekomst. Daartoe behandelt hij het leerstuk der verzoening, en toont de waarde van den Christelijken godsdienst, de voortreffelijkheid van de Nieuw-Testamentische bedeeling boven die des Ouden Testaments aan. Te dien einde bepaalt hij hen bij Jezus, als Hoogepriester, die door het dragen der straf en de onderhouding der wet bekwaam is om zondaren te redden uit den droeven toestand en het dreigend gevaar, waarin zij verkeeren, en de eeuwige zaligheid deelachtig te maken. Paulus is er diep van doordrongen, de Hoogepriester Jezus is *volmaakt*, *noodzakelijk* en *getrouw*.

Adam was priester. Hij dankte, loofde, liefde zijn God. Toen hij viel, verloor hij zijne priesterlijke waardigheid, en moest hij behouden worden door het geloof in den Zone Gods, die naar den eeuwigen Vrederaad, voor hem in de plaats trad, en in wiens priesterschap der verzoening *zijne* behoudenis lag. Dit priesterschap van Christus werd afgeschaduwd. In de eerste plaats door Melchizedek, wiens geboortejaar zoo min als zijn sterfjaar ons is bekend, en van wiens geslacht wij niets weten; in Hem is het *algemeen menschelijk priesterschap*, dat door Adam te loor ging, hersteld. Als zoodanig schaduwde hij den Christus af, die niet uit Levi was en zijn priesterschap niet erfde van zijn geslacht, en als gave Gods aan eene verlorene wereld, niet enkel gezalfd was om der Joden maar ook der Heidenen Heiland te zijn.

Jezus is niet slechts Hoogepriester in *naam*, maar *in der daad*, in vernedering en verhooging, het heil verwervend en toepassend.

In den 110den Psalm lezen wij: »Gij zijt Priester in der eeuwigheid naar de ordening van Melchizedek"; en Zacharias zegt: dat Hij »Priester is op zijn troon". De Hoogepriesters uit den huize Aärons wezen naar Hem heen. Gelijk zij hoofdpersonen waren van den Mozaïschen eeredienst, zoo is Hij als Hoogepriester middenpunt des Christendoms, ja, de ziel van het geheele Godsrijk. »Als het lichaam gekomen is, moeten de schaduwen wijken." Derhalve houdt met de Hoogepriesterlijke bediening van Jezus de Hoogepriesterlijke bediening en schaduwdienst des O. Verbonds op. Het dagelijksche offer is vervangen door het één offer, waarmee »in eeuwigheid zijn volmaakt degenen, die geheiligd worden". Het aardsche heiligdom door het hemelsche, waar de troon der genade is opgericht, werwaarts elk met vrijmoedigheid naderen mag.

Alle geloovigen, als priesters, offeren het hart met deszelfs roerselen, den geest met deszelfs gaven, het lichaam met deszelfs krachten, m. e. w. zichzelven. Zij weten, het hunne des Heeren te zijn. Dat is iets anders, dan »iets voor Jezus te doen", of »iets aan Jezus te geven", d. i. zichzelven rentmeesters te weten over wat den Heere toebehoort. Alleen Jezus is als Hoogepriester volmaakt. Niemand is als Hij: »heilig, onnoozel, onbesmet, afgescheiden van de zondaren, hooger dan de hemelen geworden".

»*Heilig*." Niet slechts naar zijn Goddelijke natuur; ook als mensch. Zijne heiligheid was niet eene verkregene, maar eene oorspronkelijke. Het was bij hem geen heilig *worden*, maar een heilig *zijn*. Wèl was Hij ons in alles gelijk geworden, maar uitgenomen de zonde. Wèl nam Hij onze menschelijke natuur *in hare zwakheid* aan, zoodat Hij alle onze nooden deelde, en sterven kon: want de gevolgen der zonde leed Hij, maar de zonde zelf bedreef Hij niet. Hij was vrij van Adams zonde, vrij van haar schuld, vrij van haar smet. In het verbond met Adam was Hij niet begrepen. Zijn ontvangen was uit den Heiligen Geest, zijn geboorte uit een maagd. Hoofd van een beter verbond, dan dat in Eden verbroken werd, heeft Hij met één offerande in eeuwigheid volmaakt allen, die door Hem tot God gaan, en Hij had dit niet kunnen doen, zoo Hij niet volstrekt heilig was, niet heilig ter wereld was gekomen, niet heilig had geleefd.

Maar het bleek in zijn leven, dat de bron der onreinheid niet in Hem was. »*Onnoozel*", zegt de Apostel. Het grondwoord zegt: onschuldig aan eenig kwaad. Hij was vrij van zonde in zijn bewustzijn. Hij kende de zonde niet door bedrijf. Satan maakte den eersten mensch wijs, dat hij als God zou zijn, kennende het goede en het kwade, doch verzweeg, dat God het kwaad kent zonder het te doen, maar de mensch het kennen zou door het te plegen. Welnu, Jezus kende het kwade niet bij schuldige ervaring. Het was Hem vreemd. En deze onnoozelheid sprak duidelijk. Hij zelf kon zijne vijanden uitdagen: »Wie van u overtuigt mij van zonde?" En vriend en vijand gaven van zijn onschuld getuigenis. De teekenen bij zijn sterven, vooral zijne opwekking uit de dooden waren blijk, dat Hij door de handen der onrechtvaardigen was aangegrepen, maar niets onbehoorlijks had gedaan. Zijn gedachtenleven was rein. Zijn wil eenswillendheid met den Vader. En heel zijn wandel verheerlijking van God.

(Wordt vervolgd.)

NOTTEN.

HET GEESTELIJK LEVEN.

IV.

DE EERSTE ONGEHOORZAAMHEID.

Het den mensch in het paradijs gegeven gebod deed kennelijk uitkomen, dat God zijne gehoorzaamheid bepaaldelijk wilde als openbaring van vertrouwen in Hem.

Om dat in te zien, lette men op het gebod zelf.

Dit gebod moest op den mensch uiteraard den indruk maken van willekeurig te zijn. Het scheen een uit de lucht gegrepen gebod te zijn. Het verklaarde zichzelf niet. Eer scheen het toevallig, dan noodzakelijk te zijn; 't was geen gebod, dat den mensch zeggen deed: het spreekt vanzelf, dat wij van dezen boom niet mogen eten. Dit gebod had oogenschijnlijk in de zedelijke orde der dingen geen achtergrond; het verwees alleen naar de vrijmacht Gods. De mensch merkte er uit, dat het hem niet vrij stond om de kennis van goed en kwaad te rooven, meer ook niet; het waarom ervan was hem verborgen.

Om van harte gehoorzaam te zijn, door te laten wat hem verboden was, moest de mensch alzoo hebben, wat **vertrouwen in God geheeten wordt.** In zijn hart moest hij zich verzekerd houden, dat God met het geven van het verbod wijze en goede bedoelingen had, hem in het minst geen onrecht aandeed, ja, wel verre van er hem iets door te onthouden dat hij wezenlijk noodig had, in 's menschen belang handelde, door hem het eten van den boom der kennis te verbieden. Dit vertrouwen alleen kon er den mensch toe brengen om vrijwillig, zonder tegenspraak, gehoorzaam te zijn, als een, die zelf wilde, wat God wilde.

Voor dat vertrouwen bestond er reden. Immers was het geenszins Gods wil om den mensch ten eeuwigen dage de kennis van goed en kwaad te onthouden. Maar wel wilde God, dat de mensch de kennis van goed en kwaad van Hemzelven ontvangen zou; niemand dan God mocht zijn Leermeester en Wetgever zijn. Zij zou hem gegeven worden naarmate de vele verhoudingen, waarin hij bestemd was te komen, zich vormden. Gegeven zou zij hem worden op de begeerte zijnerzijds om den wil van God in zijn vollen omvang te kennen, ten einde dien wil ten volle te volbrengen. Zij zou samenvallen met de betooning van zijne gehoorzaamheid; als hij deed, wat God hem bevolen had, zou hij wijsheid ontvangen, om te weten wat hij te doen had. In gelijke mate zouden zijne zinnen geoefend worden om wat God al en niet wilde, om goed en kwaad van elkander te onderscheiden. In dezen weg alleen wilde God hem de kennis van goed en kwaad doen toekomen. Haar bezit moest loon zijner gehoorzaamheid, teeken zijner zelfheiliging zijn.

De slang, draagster van de wijsheid, die van beneden is, heeft den mensch, op hare wijze, het raadsel van het proefgebod opgelost. Al terstond ging zij uit van een valsch beginsel. Volgens haar stonden goed en kwaad op zichzelf; de wet was er niet door God, maar onafhankelijk van God; de wet gold ook God; zij was voorwerp van zijn weten, iets buiten Hem, waarvan Hij kennis droeg. Zoo is de slang de eerste predikster geweest van wat later de onafhankelijke moraal heette.

Het onderscheid tusschen God en mensch nu bestond hierin, dat God het mysterie van de zedelijke orde der dingen, anders gezegd, de wet, kende, terwijl de mensch nog voor het geheim der kennis van goed en kwaad stond. Hierom was God machtig zichzelf te regeeren, feilloos in al zijn doen, en machtig om den mensch te regeeren. De mensch daarentegen bevond zich door zijne onkunde in gelijke afhankelijkheid van Hem als een blinde van zijn geleider. Als een onmondige kon hij zijn eigen stuurman niet zijn. Zelf onmachtig om te zeggen, wat goed en kwaad was, was hij genoodzaakt zich van God de wet te laten stellen, als een kind, dat van den vader te weten komt, wat het te doen en te laten heeft. Volgens de slang was zulk een onmondig standpunt den mensch onwaardig. Zij nam het dan ook voor het schepsel tegenover den Schepper op. Zij zou den mensch volmaken, tot zijne volle hoogte brengen, en vrijmaken uit de windselen des kindschaps. Het tekort aan hem zou zij aanvullen.

Daarom wees zij den mensch op den verboden boom, waarin de kennis van goed en kwaad schuilde. Voor den mensch behoefde het verbod thans geen geheim meer te zijn. God wilde den mensch beneden, niet naast zich; in hem wilde hij zijn mindere, niet zijns gelijke. Daarom had Hij hem ververboden, om te eten van den boom der kennis van goed en kwaad. Die kennis moest uitsluitend Zijn eigendom blijven. De mensch zette zich over den slagboom van het verbod heen. Dan zal hij als God in zijn eigen licht kunnen wandelen, en evenals Deze, zijn eigen leidsman zijn. Zoo eerst wordt hij ten volle Gods gelijke, zijn beeld en zijne gelijkenis.

Sluw mag de slang voorzeker heeten. Hare verzoeking was op den goeden mensch berekend, op den mensch, in wiens binnenste het denkbeeld leefde, dat goed te zijn het hoogste was, zij het ook, dat dit denkbeeld nog vaste omtrekken miste. Niet in demonische gestalte treedt de slang op; zij zegt niet tot den mensch: laat het kwaad uw goed zijn. Als een goede engel komt zij tot den mensch, als een goede vriend, als een wijze raadgeefster, die hem den weg aanwijst om door kennis zelfstandig en vrij in het goede te worden. Met God zal de mensch goed zijn; let wel, met God, niet uit, niet door Hem. 't Is hare bedoeling niet om den mensch er toe te brengen zelf te bepalen, wat goed en kwaad is, maar hem zoover te brengen, dat hij zelf weet, wat goed en kwaad is; gelijk wil zij hem maken, niet aan God den bepalende, maar aan God den wetende, wat goed is of kwaad. Zij wil niet te veel, niet alles in eens, dan toch ware de verzoeking al te grof geweest, en op den onwil des menschen afgestuit; zij was fijn gesponnen, en hield als lokaas iets voor, dat ook voor God het hoogere

was: de kennis van goed en kwaad, als ladder om op te klimmen tot het vrije zoonschap, dat het kind eene plaats naast den vader geeft.

Toen de mensch het vertrouwen in God verloor, dat in zijne vaderlijke welgezindheid jegens hem, bleef alleen de vrees over, om hem van de verboden daad terug te houden. God toch had den mensch den dood als straf van mogelijke ongehoorzaamheid aangekondigd. Zoolang de mensch geloofde, dat geschieden zou wat God gezegd had, zou hij, om des lieven levens wil, zich wel wachten het verbod te overtreden. Gemis aan vertrouwen in God kan toch wel degelijk gepaard gaan met geloof aan het woord zijner bedreiging. Hoe zouden de duivelen anders sidderen? Vertrouwen heeft den persoon tot voorwerp, aangemerkt in zijne welgezindheid jegens ons, in zijne genegenheid en vermogen om ons wel te doen en te helpen; geloof echter onderstelt altijd een woord, door hem, in wien wij vertrouwen hebben, tot ons gesproken. Is dit woord tegen ons gericht, dan treedt de mogelijkheid in, dat de mensch het krediet in God verliest, en het geloof aan God, als aan den Bevestiger van het woord zijner bedreiging overhoudt. Naardien er echter van dit geloof eene de uitbreking der zonde weerhoudende kracht uitgaat, is Satan er steeds op uit om alle geloof, dat God tot voorwerp heeft, uit ons hart weg te nemen. Geloof en zonde zijn nimmer bondgenooten geweest; het geloof aan Gods Woord houdt steeds, ook als het tegen onzen wil in ons is, en geene wortelen schiet in een vernieuwd hart, de openbaring van onzen verkeerden aard tegen; het geloof is altijd, ook dan als het niet tot de zaligheid reikt, een dam tegen de zonde. De geschiedenis leert ons, dat het de slang gelukte om het geloof, dat God het woord zijner bedreiging bevestigen zou, van den mensch weg te nemen, en met het geloof, de vrees, zoodat het bij den mensch komen kon tot de verbodene daad. Het geloof maakte plaats voor ongeloof; de mensch zette zich als met een sprong henen over wat doorgangspunt op den weg naar het ongeloof zou kunnen heeten, te weten over den twijfel, en hield het woord van God zonder meer voor leugen, voor eene ijdele bedreiging, waarmede men een kind bang maakt. 't Was een voorspel van wat tegen het einde der historie gezien worden zal: geene vrees meer om te zondigen, wijl er geen geloof meer is in een straffenden God.

VAN ANDEL.

(Wordt vervolgd.)

Politieke Beschouwingen.

De berichten uit Zuid-Afrika zijn in de jongste dagen zeer schaarsch. Dat wil echter niet zeggen, dat er niet gestreden wordt. De verliezenlijsten, die enkele dagen nakomen, corrigeeren wel en vullen behoorlijk aan hetgeen de censor had weggesneden uit de berichten van Kitchener, gesteld dat deze al naar waarheid gesteld waren.

Zoowel West als Zuid en Oost in de *Kaapkolonie* wordt de strijd voortgezet en worden de toestanden, zelfs volgens de Engelschen, zeer wanhopig. Alle handel staat stil, elk oogenblik is er gevaar van ontdaan te worden van hetgeen men nog heeft en — door de jammerlijke wijze van handelen der Engelsche bevelhebbers wordt de strijd bitterder en de opstand tusschen Overheid en Volk grooter. Zelfs worden in de Kaapstad de Burgers weêr opgeroepen tot zelfverdediging! Ook in den *Vrijstaat*, bij name in zijn Oostelijk en Noordelijk gedeelte, wordt de strijd met tamelijk succes voor de Burgers voortgezet. Tal van dorpen worden op regelmatige wijze door hen bewoond en zoodra de Engelsche commando's zich maar een weinig bloot geven, ontvangen ze slaag of worden ze omsingeld, gelijk pas nog bij Bethlehem.

Uit de *Transvaal* kwam nog het minste nieuws. Geen wonder. De Engelschen moeten zich herstellen van de desorganisatie die Botha's tocht naar Natal hun heeft veroorzaakt, en de sterke verliezen die hij hun bij Bakenlaagte heeft toegebracht. Daar verloren zij nu reeds meer dan 300 man, zonder de krijgsgevangenen! En toch blijft de verblinding der Engelsche Regeering groot, die van 't Engelsche volk, ofschoon eenigszins zich wijzigend, niet gering, en de onaandoenlijkheid van de Europeesche Regeeringen nog even verschrikkelijk.

Aan vredesonderhandelingen gelooven wij nog niet!

Turkije heeft, wijl 't door niemand gesteund werd, reeds toegegeven aan Frankrijk's eischen; althans op papier. Reeds heeft de Fransche vloot haar bezetting van Mytilene teruggetrokken, al blijft zij ook een oog in 't zeil houden op de dingen, die mogelijk nog komen kunnen. De Sultan beloofde reeds dikwijls veel, maar deed weinig. De winst is voor Frankrijk dus al luttel en slechts financieel en — aan de gruwelen onder Armenië's bevolking werd niet gedacht.

Intusschen heerscht in *Frankrijk* weder een ernstige spanning over de vraag of de algemeene mijnwerkers-staking zal uitbreken. De Regeering heeft reeds naar vele bedreigde punten soldaten afgezonden. Doch 't zal vermoedelijk wel weer met een sisser afloopen.

Uit *Spanje* komen geen beste berichten. Het volk gaf weer een duidelijk bewijs, dat 't niets vorderde op den weg der politieke opvoeding. Nog steeds breken de uitersten bij iedere gelegenheid los. De eenvoudige gemeenteraadsverkiezingen brachten het land in een geweldige beroering. Op vele plaatsen werd gevochten, er vloeide veel bloed en er zijn zelfs dooden gevallen.

Vooral Barcelona was het tooneel van veel verwarring. Catalanen en republikeinen bestreden elkaar met stok en revolver.

Ook op andere plaatsen ging het ruw toe. De stembureau's werden bestormd, stembussen kapot geslagen, de politie en militairen formeel aangevallen.

Over 't algemeen schijnt de uiterste linkerzijde voordeelig gestreden te hebben, maar er bestaat weer alle grond voor twijfel aan de zuiverheid der stemming.

Over de kwestie der schadevergoeding door Engeland aan *Nederland* voor uit Z. Afrika verdreven beambten en burgers wordt thans bericht, dat de Voorzitter Maandag zeide in de zitting der schadevergoedingcommissie, dat hij met genoegen kon meedeelen, dat een schikking met Nederland tot betaling van een totaal-som groot 37,500 pd. zoo goed als getroffen was, ofschoon er nog enkele punten ter regeling overgebleven waren. De president der commissie zeide uit naam van zichzelf en namens zijn medecommissieleden, dat hij verheugd was, dat een overeenkomst met de Nederlandsche Regeering getroffen was. De regeling was, evenals de andere overeenkomsten, edelmoedig en overtrof elk bedrag, dat de commissie zou hebben toegestaan; doch hij twijfelde niet of er waren politieke overwegingen in het spel, waarmede de commissie niets te maken had. De commissie hoopte evenwel, dat de overeenkomst een aanleiding zou zijn om de vriendschap, welke behoorde te bestaan tusschen de Nederlandsche en Engelsche Regeeringen, hechter te maken!

NOORDTZIJ.

EEN EENZIJDIG BERICHT.

Dit is m. i. onderstaand bericht, dat de Redactie van *de Heraut* zoo vrij geweest is in haar *Blad van* 10 *Nov.* j.l. te geven.

UITSTEL.

Voor de Kerken, die met spanning de publiceering afwachten van het in September te Utrecht getroffen akkoord in zake de vereeniging der Theologische School met de Theologische faculteit der Vrije Universiteit, is het zeker een teleurstelling, dat haar geduld nog langer op de proef moet worden gesteld.

Wij begrijpen dit.

Niet uit ijdele nieuwsgierigheid, maar omdat de bede tot God verhoord scheen, dat de twistappel, die nu jarenlang ons kerkelijk leven verdeelde, zou worden weggeruimd, verlangde men naar nader bericht.

Toch kan ieder, die zich rekenschap geeft van den ernst en den omvang der quaesties waarom het gaat, wel begrijpen, dat men niet in één dag met zulk een arbeid gereed is.

Op de vergadering in September kwam men tot overeenstemming op verschilllende, zeer belangrijke punten, maar de tijd ontbrak om alle punten af te handelen, en de preciese en nauwkeurige formuleering van het bereikte resultaat moest nog worden opgesteld.

De vergadering, die thans gehouden werd, had de veel moeilijker en lastiger taak om de nadere formuleering door de commissie van redactie, bestaande uit de broeders Bavinck, Kuyper, Littooy en Van Schelven, voorgeslagen, na te gaan en vast te stellen. Met een microscoop moest daartoe elk woord en elke uitdrukking onderzocht worden, opdat men zoodanig advies aan de kerken kon aanbieden, dat alle misverstand in de toekomst buitensloot.

Vandaar dat men, trots een zitting van twee dagen, nog niet ter helfte gereed kwam en het zeer de vraag is, of men op de vergadering, die 21 November zal gehouden worden, reeds tot een definitief resultaat komen kan.

Zorg behoeft dit uitstel intusschen niet te wekken.

Vooreerst niet, omdat de Generale Synode, indien ze althans niet vervroegd wordt, eerst in Augustus samenkomt en men nog dus tijd genoeg heeft.

En ten tweede, omdat overhaast werk gewoonlijk slecht werk is en de kerken veel meer gebaat zijn met de vruchten van rijp nadenken en ernstig overleg, dan met hetgeen in overijling is vastgesteld.

Men wachte dus met vertrouwen de toekomst af, niet vertragende in het gebed tot Hem, die de harten der menschen leidt als waterbeken en die waakt over Zijn kerk en over de School, die Zijn naam belijdt.

Wij noemden dit een *eenzijdig* bericht, en daarom ook *bedenkelijk*, hoe goed het ook moge bedoeld zijn.

Het moet blijkbaar dienen om de kerken tot geduld te stemmen en met vertrouwen voor de toekomst te bezielen, inzake de bekende bespreking over de vereeniging van Theol. School en Theol. Faculteit.

Uitnemend is de bedoeling. Maar minder uitnemend is, dat de kerken *naar dit bericht* gevaar loopen, een verkeerden dunk te krijgen van *het verloop en den stand dier besprekingen.*

Zeker, de tweede samenkomst zou zich bezighouden met *„de preciese en nauwkeurige formuleering van het* (op 10 Sept. j.l.) *bereikte resultaat,"* daarbij voorgelicht door den arbeid der vier genoemde broeders.

De tweede bespreking had zich dus te bewegen *binnen de grenzen* en op *den verkregen grondslag* van het bereikte resultaat of „getroffen akkoord."

Doch in plaats van zich tot preciese en nauwkeurige formuleering van het resultaat te bepalen, is men van de ééne zijde, en dat wel uit verschillende hoeken, op *dat resultaat of „getroffen akkoord" zelf* teruggekomen.

Zoo heeft de verg. van 31 Oct. en 1 Nov. twee dagen zich beziggehouden met voorstellen en amendementen, die zich niet bewegen binnen de grenzen en op den grondslag van het 10 Sept. j.l. *bereikte resultaat*, maar een geheel ander resultaat daarvoor in de plaats trachten te stellen.

Het ging dus om *handhaving* van het 10 Sept. met algemeene stemmen bereikte *resultaat of getroffen akkoord.*

Uit den éénen kring van broederen gaan sommigen op dat resultaat beknibbelen.

Dat is de oorzaak van die langdurige vergadering van twee dagen.

Ik heb gemeend, dit te moeten meêdeelen ter aanvulling en rectificatie van het bericht in *de Heraut.*

Waarom zwijgt men niet liever, als men toch de waarheid, de volle, zuivere, reine waarheid niet durft en kan zeggen?

Geheel gezwegen te hebben tot den afloop dezer onderhandeling, ware beter geweest, maar omdat een halve waarheid onwillekeurig op een dwaalspoor brengt en in den regel op bittere teleurstelling uitloopt, daarom heb ik gemeend op dit eenzijdige *Heraut*-bericht niet te mogen zwijgen.

De kerken moeten weten, wat ze aan ons hebben, zullen ze den gang der zaken met gebed en vertrouwen volgen.

D. K. WIELENGA.

Voor de Krijgsgevangenen op Ceylon.

Ingekomen voor de krijgsgevangenen op Ceylon:

Bij *Prof. Noordtzij*, van Ds. B. te S. f 1,25.

Bij *Prof. Lindeboom*, van Ds. T. P. te A. Pred. in N.-Indië, thans met verlof in Nederland f 5,00.

Bij *Prof. Biesterveld*, van de Geref. kerk van Amersfoort f 5,00; van M. J. v. d. H. te Rotterdam f 1,00; van E. W. P. te Farnsum f 1.00; van de kinderen en de dienstbode van J. B. te 's-Hage f 2,50. (De opgave van de vorige week van de kerk van Lloessens, moet zijn: f 10,12.)

Pakketten boeken zijn ingekomen van J. B. te 's-Hage; J. H. te Groningen; S. te Amsterdam; S. K. W. v. L. te Amsterdam; J. M. v. D. te Amsterdam; Chr. Leesgezelschap te Kampen; G. P. Z. te Kampen; J. G. v. d. H. te Kampen; K. F. te Harlingen; P. L. de W. te 's-Hage; A. v. N. te Zwijndrecht en van een onbekenden afzender.

Met dank en verdere aanbeveling.

B.

—

Oranje boven!

Voor den Zuid-Oosthoek van Friesland ontvingen wij van J. v. d. Bosch te Delft voor Zondagsscholen f 2; van M. C. Breemans te Delft op de Geref. Zondagsschool verzameld f 7,71; van N. N. te Sneek een doos met gedragen kleedingstukken en daarbij f 2,50; van W. H. Wits en Zonen te Leeuwarden een mand met gedragen kleedingstukken; van de Meisjesvereeniging „Maria Martha" te Wommels een pakket inhoudende: 5 hemden, 1 paar kousen, 1 paar sokken, 1 boezelaar, 2 sloopen, 1 laken, 1 das.

Wij zijn zeer gevoelig en dankbaar voor het ontvangene. Wij zijn ook zeer verblijd, dat men onze 8 arme Zondagsscholen begint te bedenken, daarvoor ontvangen wij gaarne eenig geld en kinderkleederen; kinderkousen zijn ook zeer onmisbaar.

Uw aller oude dankbare vriend,
J. WOUDA,
Corr. van Jachin.

Oranjewoud,
Heerenveen,
11 Nov. 1901.

Buitenlandsche Kerken.

Engeland. Aan de Duitsche gemeente in Londen het gebruik van een kerk ontzegd.— Sedert twee eeuwen vergaderde de Duitsch-Lutherse gemeente in de koninklijke hofkapel in St. James te Londen. Het gebruik van die kerk is haar niet langer gegund, omdat bij koninklijk besluit van 1 Juli j. l. bepaald is, dat de koninklijk Duitsch-Lutherse hofkapel in St. James met 4 Augustus opgehouden heeft te bestaan.

Over dit besluit zijn, zooals licht te begrijpen is, de Duitschers weinig gesticht. De predikant Frisius heeft er over geschreven. Hij zegt, dat de koning recht heeft, genoemd besluit te nemen. Men kan zich daarover niet verwonderen, dat een Engelsch koning een Duitsche hofkerk, die noch door hem noch door zijn familie bezocht wordt, opheft en dat hij hen, die bij die kerk een ambt of betrekking bekleeden, niet meer bezoldigen wil, gelijk dit zijn voorouders, deels wegens hun betrekkingen met Duitschland, deels uit piëteit, 200 jaar gedaan hebben. Maar, zegt Frisius, de predikant dier gemeente, men moet zich wel verwonderen over de beleedigende manier, waarop dit besluit uitgevoerd is. Hij wil dit echter niet den koning ten laste leggen, maar brengt dit op rekening van de raadgevers, die hem tot deze daad geleid hebben.

Op den 1n Juli werd Frisius door den subdeken van de koninklijke hofkapellen medegedeeld, dat op bevel des konings de Duitsche godsdienstoefening met 22 Juli ophouden moest. Door tusschenkomst van het Duitsche gezantschap was de termijn tot 4 Augustus verlengd. Alzoo moest volgens het eerste besluit de Duitsche gemeente met drie *weken*, nadat haar het besluit was medegedeeld, de plaats van samenkomst verlaten, waar zij door de vriendelijkheid der Engelsche vorsten 200 jaar vergaderde, terwijl het in Londen voor dergelijke zaken gewoonte is, drie *maanden* te voren kennis te geven.

Hoewel Frisius er op gewezen had, dat het hem in dien korten tijd niet eens mogelijk was de gemeente-leden, die in den zomer afwezig zijn, hiervan kennis te geven en veel minder om eene andere kerk te vinden en dat deze plotselinge sluiting der kapel den ondergang der gemeente kon bewerken; en hij tevens met vele hooggeplaatste personen het verzoek had gedaan, aan de gemeente het gebruik der kapel tot Paschen te laten, opdat de gemeente gelegenheid hebben mocht eene andere plaats van samenkomst te verkrijgen — niets mocht baten; ook dit verzoek werd afgewezen. Eveneens bleven de bemoeiingen van het Duitsche gezantschap zonder gevolg.

De uitvoering van het koninklijk besluit is daarom voor de Duitschers des te harder, omdat de kapel, waarin zij hun godsdienstoefening hielden, op zichzelf staat, en zonder dat er eenige onaangenaamheden voor de Engelschen uit voortvloeien door de Duitsche gemeente kan gebruikt worden; de zaak is zelfs beleedigend, omdat de Deensche gemeente, die veel kleiner dan de Duitsche is, vrijheid heeft in 't vervolg hare godsdienstoefeningen in de kapel te houden.

Frisius noemt het een harden slag voor de Duitschers, omdat zij in het geheele Zuid-Westen van de stad geen Duitsche kerk hebben. Gelukt het niet, in de nabijheid van Victoria een geschikt lokaal te vinden, dan wordt het voor de Duitschers, die in het Zuid-Westen der stad wonen, bezwaarlijk bij een Duitsche gemeente te blijven.

De redenen, die tot dit besluit geleid hebben, worden door Frisius niet medegedeeld, ook zegt hij niet, of die in de kennisgeving van het koninklijk besluit al of niet zijn vermeld. Hoe het zij, het maakt een zonderlingen indruk, dat de Denen wel en de Duitschers niet vergaderen mogen in de koninklijke kapel. Maar de Duitschers in Londen hebben nog niet te klagen, als zij er aan denken, wat de koning van Engeland in Zuid-Afrika laat doen.

Frankrijk. De Wet op de Vereenigingen.— Het is bekend, dat de Fransche Regeering een wet op de vereenigingen gemaakt heeft, waardoor de vele Roomsche monniken- en nonnen-orden in hare vrijheid worden belemmerd en zelfs met opheffing worden gedreigd, indien zij zich niet onderwerpen. Zij hebben den Paus om raad gevraagd, en die heeft geraden zich te onderwerpen, voor zoover dit absoluut noodig is en men niet op de eene of andere wijze er aan ontkomen kan.

Velen hebben blijkbaar voor die ontkoming geen kans gezien, zoodat zij het land verlaten hebben. België schijnt een goed deel van die uitgewekenen te zullen ontvangen. Uit Brussel is ten minste aan een Duitsch blad bericht, dat reeds voor twaalf orden in verschillende plaatsen gronden of huizen gekocht zijn en voor andere nog over den aankoop onderhandeld wordt.

Die groote toevloed van Fransche monniken en nonnen wekt in België vele ontevredenheid. Zelfs de bisschoppen houden zich met deze zaak bezig. De aartsbisschop van Mechelen heeft onlangs een conferentie van Belgische bisschoppen belegd, waar de overkomst van de Fransche broeders en zusters besproken is. De bijzonderheden van deze conferentie worden natuurlijk niet gepubliceerd, maar zooveel moet toch zeker zijn, dat de Belgische clerus met de overkomst van de Fransche congregaties niet zeer ingenomen is.

De Fransche congregaties staan niet op zeer lossen grond onder de jurisdictie van de bisschoppen, in wier diocese zij zich bevinden, terwijl de Belgische kloosters onder direct opzicht staan van den bisschop hunner diocese. De Belgische bisschoppen vorderen nu, dat ook de uit Frankrijk overgekomen orden zich aan het Belgische gebruik onderwerpen. Dit acht men noodig, omdat overal waar die orden zich vestigen, hunne geestelijken het onderwijs aan zich trekken, en de geloovigen van de parochiekerk naar de kloosterkapellen zullen lokken, en ook omdat door de beoefening van allerlei industrie in de kloosters aan onderscheidene bedrijven een onverdragelijke concurrentie zal aangedaan worden. Hierdoor vreest men, dat ook in België een sterke beweging tegen de kloosters zal ontstaan, die tot dezelfde gevolgen zal leiden, als men thans in Frankrijk beleeft.

In Frankrijk bestaan 1663 congregaties. Op den 3n October, den uitersten termijn van in werking treding der wet, hadden 607 autorisatie bij de Regeering aangevraagd. Tot haar, die zich lieten autoriseeren, behoort, naar men zegt, tot groote vreugde van de lekkerbekken, de Grande Chartreuse, die de likeur van dien naam fabriceert, terwijl de andere Chartreux, die geen likeur stoken, het land verlaten hebben.

De Jezuïeten hebben geen autorisatie kunnen verkrijgen; hun is duidelijk te verstaan gegeven, dat de wet op de vereenigingen hoofdzakelijk hun geldt, omdat men de orden, die zich met het onderwijs bemoeien, niet dulden wil. Zij hebben dus het veld geruimd.

Wie meenen mocht, dat nu de invloed der Jezuïeten in Frankrijk verminderd of gefnuikt is, vergist zich. Zij laten zich niet zoo gemakkelijk op zijde zetten. Zij hebben dan ook hunne maatregelen genomen. Door een blad, dat geacht wordt goed bekend te zijn met den toestand van deze orde, wordt zelfs gezegd: „De orde is heden veel beter gewapend dan bij het besluit van 1880, omdat thans elk Jezuïet-onderwijzer een plaatsvervangenden leek heeft, die zijn werk kan voortzetten. Het bezit aan land en gebouwen is reeds lang in de handen van burgerlijke genootschappen overgegaan, over welke de staat geen macht heeft. Het smartelijkst voor hen is, dat zij niet meer in Frankrijk kunnen prediken, maar zij troosten zich, dat deze beproeving niet langer dan drie jaren duren zal en de zoo zeer gewaardeerde predikers der orde den tijd hebben, een nieuwen voorraad preeken te maken."

In Parijs blijven dan ook hunne drie vrije gymnasia bestaan, omdat de leeraren door z. g. n. leeken vervangen zijn. De laatsten zullen evengoed de beginselen der orde in het onderwijs handhaven als de eersten, en de Regeering zal niet bereiken, wat zij met hare wet beoogt.

SCHOLTEN.

Volgens een geschrift van Mr. Leeds heeft Wicliffe, in de 14e eeuw, reeds tegen de oorlogen geschreven en een scheidsgerecht tusschen de vorsten en volken gewild.

—

De vader van wijlen den beroemden Rev. C. H. Spurgeon heeft onlangs den eersten steen helpen leggen van eene Baptisten-kerk; schoon hijzelf behoort tot een vrije kerk, waar de Kinderdoop bediend wordt. De vader en grootvader van de beroemde predikers telt thans 92 jaren.

—

Het z.g. „Christelijke Scientisme" of „Christelijke Wetenschappelijkheid" — eene richting die de ziekten zonder middelen, door het gebed wil genezen — vindt steeds meer aanhang in N.-Amerika en Engeland. Men schrijft ervan: „dat haar voorname stelling is, dat de ziekte slechts eene dwaling der verbeelding is. Het hoofd der „sekte" is Mevr. Mary Eddy uit Nieuw-Engeland en van Puriteinsche afkomst. Zij schijnt door haar geneeswijze ziekten van hersenen en zenuwgestel verholpen te hebben. Ook heeft zij voor hare aanhangers een boek opgesteld naar haar eigen Bijbelverklaring, dat als een Goddelijke openbaring beschouwd wordt. Hare beschouwing is een zonderling mengsel van oud en nieuw evangelie, met weinig boeiends en waarschijnlijks. Toch vindt ze ingang, zelfs bij hooggeplaatsten. Een Engelsche lord heeft zich bij de Scientisten gevoegd."

—

Volgens eene nieuwe Zurich'sche wet moeten bijzondere stichtingen voor krankzinnigen een gepatenteerd dokter hebben. De stichting van Dorothea Trudel te Maennedorf, die nu tot directeur S. Zeller heeft, moest zich ook daaraan onderwerpen; hoewel men er geneest door gebed en geestelijke bearbeiding, schoon de patiënten desverkiezende zich ook door een dokter kunnen laten bezoeken. De heer Zeller heeft echter besloten, liever dan aan de wet toe te geven, geen geesteskranken meer op te nemen; welk besluit men in zijn kringen niet verwacht had.

—

Dat er nog steeds offers vallen van het Roomsche fanatisme, is onlangs in Mexico gebleken. De Protestant Felipe Ruiz was bekend om zijn Protestantschen ijver en vooral om de vestiging van een Evangelische gemeente. Den 26 Decr. 1900 werd hij daarom op den openbaren weg onverhoeds aangevallen en zoo mishandeld, dat er de dood op gevolgd is.

—

De schuld van 90000 mark, die op het gymnasium drukte, dat door wijlen pastor Fliedner is gebouwd, is aanvankelijk verminderd. De voortzetting van Fliedners arbeid is verder gewaarborgd door jaarlijksche contributies. Hierdoor hoopt men de directeuren te ontslaan van de collecte-reizen, die zooveel inspanning en tijd vereischen.

—

Het Bazel'sche Zendingsgenootschap heeft zijn laatsten dienst zonder een tekort gesloten. Het ontving en gaf uit 1,620700 francs. De giften bedroegen 213,000 francs meer dan het vorige jaar. Het deficit van 't vorige jaar verminderde tot 30,120 francs. Deze zending arbeidt in Indië, China op de Goudkust en in Kamerun. Zij bezit er 55 stations zonder de bijstations. In haar dienst zijn 174 mannen en 113 vrouwen als zendelingen; waarvan er slechts acht getrouwd zijn. In 1900 werd 1934 maal de doop bediend en 1 Jan. 1901 behoorden tot haar gemeenten 41,588 Christenen.

—

Naar aanleiding der verandering van den Engelschen Koningseed ter afzwering der Roomsche leer, wordt gezegd, dat dan ook de eed der Jezuïeten moest verdwijnen. Deze moet o. a. zeggen: „Ik weiger allen eerbied aan elken ketterschen koning en vorst, of zoogenaamden Protestantschen staat, en gehoorzaamheid aan wien ook hunner beambten . . . Ik verklaar, dat de Anglicaansche kerk, evenals de Calvinistische, Hugenootsche en andere zoogenaamde Protestantsche kerken vervloekt zijn . . . Ik verklaar, dat ik overal elken agent zijner Heiligheid helpen, bijstaan en steunen zal en dat ik het onmogelijke zal doen om de kettersche Protestantsche leer te verdelgen en haar gewaande macht hetzij wettelijk hetzij anderszins uit te roeien."

†

Ingezonden.

Paul Kruger-School te Koevorden.

Onder de ruim **f 600.00**, die wij in de laatste zes weken aan postwissels ontvingen, konden we de volgende giften niet aan de afzenders verantwoorden.

Uit Drachten: N. N. f 2,50, J. K. v. d. Z. f 1, H. R., L. P. en S. P. samen f 0,75; Harderwijk: N. N. f 1,50 (coupon); Delft: W. N. f 1; Leiderdorp: Mej. N. C. en Wed. C. v. B. f 3; Harlingen: N. N. f 2,50 (postbewijs); Dwingelo: N. N. f 1; Workum: N. N. f 1; Enschedé: B. H. L. f 1; Ter Neuzen: N. N. f 10; Sneek: N. N. f 1; Berkel: N. N. f 1,50; Dordrecht: N. N. f 4. Ook den gevers van deze giften brengen we onzen hartelijken dank. We zijn verblijd over zooveel offervaardigheid. Nu nog ongeveer **f 900**, en we zijn gered.

Wij worden zeer tegenwerkt. Een geacht ingezetene verloor l. l. Juli, *alleen* omdat hij onze schoolzaak steunde, zijn zetel in den gemeenteraad. Dit prikkelt ons tot nog heviger strijd.

Wie helpt ons nu daarin?

Er wordt zooveel *gevraagd!* Dat is zoo. Maar we kunnen ook veel *doen*, wanneer we in dankbaarheid gedenken, dat onze milde Vader in den hemel nimmer het weldoen moede wordt, en welk een liefde Hij ons in de zending van zijn Zoon bewezen heeft. Wij vragen een klein offer der dankbaarheid, uw God tot eer,

Namens het Bestuur,
Ds. K OUSSOREN, (adres voor giften.)
D. WESTERA.

Boekaankondiging.

De H. Doop naar het N. Testament door Dr. G. Vellenga, Pred. te N.-Lovsdrecht. Utrecht, Kemink en Zoon 1901.

Dr. Vellenga bespreekt in dit geschrift al de plaatsen, die achtereenvolgens in het N.-Test., in de Evangeliën, de Handelingen en de Brieven over den doop voorkomen. Hij komt daarbij tot het resultaat, dat de doop met water hoegenaamd geen mystische, en nog veel minder eene magische, maar alleen eene symbolische beteekenis heeft. Mystische of magische kracht ligt er noch

in den persoon des doopers, noch in de doopsbehandeling, noch in het doopwater. Maar wel zegt Dr. Vellenga, dat naast dien waterdoop, die alleen een teeken is, er nog een andere doop in het N.-T. voorkomt, n.l. een doop des Geestes, die door Christus zelven voltrokken wordt en die een mystieken band legt tusschen Christus en den persoon des doopelings. Behoudens kleinere opmerkingen, waartoe de exegese der verschillende teksten aanleiding geeft, zou dit resultaat kunnen toegestemd worden, indien Dr. Vellenga daarbij het verband in het licht gesteld had, dat volgens het N.-Test. tusschen dien waterdoop en dien Geestesdoop bestaat. Beide staan toch volgens het N.-Test. niet los naast elkander. Gelijk geloof en belijdenis, behooren waterdoop en Geestesdoop verbonden te zijn. De Gereformeerde kerk beleed daarom op grond van de Schrift, dat de doop niet maar een teeken was, doch ook een *zegel* van de rechtvaardigheid des geloofs. En deze belijdenis komt in het geschrift van Dr. Vellenga niet genoeg tot haar recht.

—

Eindelijk gevonden. Naar het Engelsch van Amy le Feuvre door Edzardina van Holthe. Met 4 platen. Leiden E. J. Brill 1901.

Dit net uitgevoerde boekske van 148 bladzijden behoort tot de jaarlijks terugkeerende Kerstlitteratuur. Het bevat een verhaal van een kind, een zevenjarig meisje, dat door de vertelling der gouvernante van het zoeken van Koning Arthur en zijne ridders naar de Heilige Graal een kinderlijk verlangen in zich voelt ontwaken naar het Heilige Licht, dat vrede schenkt en zalig maakt en dit ten slotte vindt in Jezus, die het Heilige is, dat uit Maria geboren werd. Hoewel niet geheel verheven boven de gebreken, aan de Kerstlitteratuur gewoonlijk eigen, munt het toch boven deze uit door eene grootere mate van natuurlijkheid, kinderlijkheid, eenvoud en ook door een aangenamer verhaaltrant en een betere taal en stijl. Daarom verdient het boekje in zijne soort aanbeveling en lof.

—

Teekenen der tijden voor Kerk en Theologie. Een woord ter opening zijner Academische lessen van den Cursus 1901—1902 *door Dr. E. H. van Leeuwen, Hoogleeraar van wege de Ned. Herv. kerk. Utrecht, C. H. E. Breyer* 1901.

Deze rede begint met een exordium, wijst daarna in 't kort aan, dat we leven in een tijd van overgang, die bij het goede dat hij te aanschouwen geeft, toch ook aan overspanning en overdrijving lijdt, en neemt daaruit ten slotte dan aanleiding, om zijn studenten eenige hartelijke vermaningen toe te voegen. Men kan uit deze rede te weten komen, hoe Prof. van Leeuwen over de gebeurtenissen in ons vaderland denkt.

BAVINCK.

—

Liever dood dan onderworpen. Lied, vervaardigd door een Transvaalsch Echtpaar, ten voordeele van de Vrouwenkampen van Zuid-Afrika. Nijmegen, Firma H. ten Hoet.

De vele volksrampen en -nooden in onzen tijd, en vooral de oorlogsweeën, als nu in Z.-Afrika, zijn dikwerf zoo diep ellendig en overstelpend smartelijk, dat alle talenten van wetenschap en kunst eraan te pas komen om door hunne producten dat lijden te helpen lenigen en dragelijk te maken. De goddelijke kunst moet ook helpen en van haar sferische hoogte tot het bloederig stof in rookwalm neerzinken. Ook dicht, zang en muziek. Dit Lied toont dit weder. Muzikale onzin wordt de Opera soms genoemd; ook deze voordracht schrijnt hart en nieren; doch zegt eens, dat het geen product der levenswerkelijkheid is. (Zoo hoorden we een Pianostukje — niet in den handel — door R. Hol, dat de klaagtonen teekent der worsteling van het liefde-moordoffer, van zeker diermensch, de jeugdige M. C. W. Kessels!) „Liever dood dan onderworpen!" Liever sterven dan de onderwerping van Vrijstaat en Transvaal! Al biddend om uitkomst, wordt zulks gedicht, gezongen, bespeeld.

En toch — mag dit? Is dit geen patriottisch realisme en materialisme? „Uw wil geschiede" moet immers ook hier het snikkende slotwoord zijn? . . .

Wie geeft hier *het* ware antwoord op? . . . *Een* antwoord is echter vreeselijk waar: de on-Christelijke en on-menschelijke Engelsche rooverskrijg dringt die vloekbede uit hart en keel: Liever dood dan onder zoo'n moordenden schepter te leven! . . .

Helpt wat in dien nood door dit Lied te koopen! Zelfs al kunt of durft gij 't wellicht niet zingen! Want de misdaden schreeuwen ten hemel!

—

Veertiende Zestal Kerstliederen voor Scholen en Huisgezinnen. Op bekende wijze door D. van Wijck. Hoofd d. S. v. G. O. te De Lier. Te Leiden bij D Donner.

De heer van Wijck wordt het nog niet moe met het dichten van Kerstliederen voort te gaan. Nr. 2 „Niet van deze wereld" en Nr. 5 „De Opgang uit de hoogte" toonen, dat ook zijn talent niet mat wordt. Aanbeveling is dus overbodig.

C. M.

ADVERTENTIËN.

Getrouwd:

DIRK HOEK,
beroepen Predikant te Heinkenszand
EN
HUIBERTJE VAN DER WIEL.

7 Nov. '01.

Door Gods goedheid werden wij heden zeer verblijd met de voorspoedige geboorte van eene welgeschapen ***dochter.***

A. TERPSTRA, v. d. m.
H. TERPSTRA—de Jong.

Veenwoudsterwal,
11 Nov. 1901.

Onze geliefde Ouders
Willem Kapteijn
en
Maria Mulder
te Apeldoorn gedenken, zoo de Heere wil, 16 Nov. a.s. hunne ***40-jarige Echtvereeniging.***

Ph. W. H. ESKES.
E. G. ESKES—Vrijland.

Genemuiden,
12 Nov. 1901.

SOLI DEO GLORIA!

Zoo de Heere wil hoopt onze geliefde Echtgenoot en Vader,
Ds. J. W. van der Kouwe,
den 24sten November a.s zijne ***Vijf-en-twintig-jarige Evangeliebediening*** te herdenken.

A. v. d. KOUWE—Wouthuis,
en Kinderen.

Ferwerd, Nov. 1901.

Heden overleed, in den gezegenden ouderdom van bijna 91 jaren, onze geliefde Moeder,

de weduwe C. Boss,

geboren H. VESTER.

Dat zij heengenging in de volle bewustheid des geloofs, is onze vertroosting.

C. BOSS. Doornspijk
M. BOSS—Agema. »
H. G. KAPTEIJN-Boss. Breda.
W. KAPTEIJN. »
J. BOSS. Ouddorp.
A. BOSS—Kruiswijk »

Ouddorp,
4 Nov. 1901.

Heden behaagde het den Heere, na een langdurig lijden, uit ons midden weg te nemen onzen geliefden Broeder in Christus

R. NIJZING

in den ouderdom van 42 jaren.

Bijna 13 jaren diende hij met toewijding de gemeente als Diaken.

Zijn leven was Christus, het sterven is hem gewin. Hij geniet thans de ruste, die er overblijft voor het volk van God.

Moge de Heere, die gaf en nam, inzonderheid de diepbedroefde betrekkingen troosten.

Namens den Kerkeraad,
A. S. SCHAAFSMA, *Praeses.*
H. BRINK, *Scriba*

Beilen,
10 Nov. 1901.

Heden ontsliep in zijn Heere en Heiland onze geliefde broeder

Albert J. Pot

in den ouderdom van bijna 73 jaar. Gaarne hadden wij hem nog een tijdlang in ons midden gewenscht, doch in 's Heeren bestel hopen wij te berusten.

J. J. POT.
Uit aller naam.

Wittelte (Diever),
12 Nov. 1901.

H.H. Winkeliers en Rookers.

Puik helderwit brandende sigaren **à 90 ct** per 100 stuks, idem fijne merken **f 1,10, f 1.25** en **f 1.50** 100 stuks; bij 10 kistjes 1000 stuks **10 ct.** p. kistje lager. Wordt **franco** na ontvangst van postwissel toegezonden of onder rembours **niet franco.**

C. REMKES, Sigarenfabrikant,
Schuitendiep, GRONINGEN.

Bij Ph. ZALSMAN te Kampen is verschenen:

VIER- EN FEESTDAGEN,

ACHT LEERREDENEN
DOOR
J. J. Westerbeek van Eerten B.Jz.
Pred. te Kampen.
Prijs f —,75.

Bij **G. F. CALLENBACH** te Nijkerk verscheen als Deel 1 van den 5en jaargang »Christelijke Bibliotheek":

Voor Donkere Dagen

DOOR
Dr. A. J. Th. JONKER.

Prijs ***f*** **1**,— ingen ***f*** **1,40** geb.

Wilt gij een veiligen gids voor »Donkere dagen" lees dan het boek van Dr. JONKER.

DE NIEUWE DRUK
van
Het Nieuwe Testament
met volledige Kantteekeningen van den Staten-Bijbel is gereed. Het boek is 1045 *bladz. groot, en kost in fraaien halfleder-en band. f* 4,50.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan.

Kampen. *ZALSMAN*

Is verschenen:

DE OPGANG UIT DE HOOGTE.

Vijftien leerredenen over de eerste twee hoofdstukken van Lucas, door

H. HOEKSTRA

Bedienaar des Woords bij de Gereformeerde kerk te Arnhem. Prijs ingenaaid f 1.75 in linnen band f 2.10.

Uitgave van A. Fisscher, Utrecht, die na ontvangst van postwissel bovenstaande franco toezendt.

N. B. *De eerste zeven van deze leerredenen zijn geschikt om gelezen te worden in de dagen vóór Kersttijd. Voorts bevat de bundel drie kerstpreken, één voor Oude- en één voor Nieuwjaar.*

Besturen van Zondagsscholen, die van plan zijn met Kerstmis

Scheurkalenders

uit te deelen, worden verzocht een gratis exemplaar ter kennismaking aan te vragen van

Een Lamp voor den Voet

bij den Uitgever

ZALSMAN te **Kampen.**

CALLENBACH's ZONDAGSSCHOOL-UITGAVEN ZIJN

degelijk van inhoud,
fraai van uitvoering,
laag in prijs.

Men vrage den fraaien CATALOGUS aan zijn Boekhandelaar of aan den Uitgever

G. F. Callenbach
te NIJKERK.

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

FEESTSTOFFEN
DOOR
S. VAN VELZEN,
in leven Hoogleeraar aan de Theol. School.

TWEEDE DRUK. 289 BLADZ. f 1,00.

Deze beroemde bundel Feeststoffen kostte vroeger f 1,75. De tweede druk met zeer duidelijke letter, slechts ***f1,00.***

Alle Boekh. nemen bestellingen aan. Na ontvangst van postwissel ***f 1,—*** wordt het ***franco*** verzonden door den uitgever.

De verzending der Scheurkalenders van het Geref. Traktaatgen. »FILIPPUS" is begonnen.

Als Premie komt:

De Schending van het Recht des Verbonds gewroken.

EENE VERHANDELING OVER
LEVITICUS 26 : 23 - 26
DOOR
Mr. WILLEM TEELINCK,
in leven predikant te Middelburg.

De Uitgave is voor rekening van het Geref. Traktaatgen. en al de winst dus ten behoeve van zijn arbeid.

De prijs is:

Beste Kal. met Premie . . .	f 1.—
» » zonder Premie . .	- 0.75
Gewone Kal.	- 0.40
Beste Kal. geb. met Premie .	- 1.—
» » » zonder Premie .	- 0.75

Namens het Geref. Traktaatgenootschap »Filippus",

F. P. D'HUY,
Middelburg. UITGEVER.

VERSCHENEN:
Eenvoudig onderricht in de

Christelijke Religie,

ten dienste van meer bejaarden, die zich nog hebben voor te bereiden tot het doen van ***belijdenis des geloofs.***

Samengesteld door T. OEGEMA, pred. te Wildervank en G. PETERSEN, pred. te Veendam.

Prijs ***f*** **0.2½**, 25 exp. ***f*** **1.75**, 100 exp. ***f*** **6.—**

H. H. Predikanten wordt op aanvrage een present-exp. **franco** gezonden.

De Uitgever, JAN HAAN
te Groningen.

Per JAARGANG van **5 deelen** bij inteekening **f 4,—** ingenaaid, en in 5 Prachtbanden * * **f 5.75** * *

VAN DER STAL'S CHRISTELIJKE BIBLIOTHEEK GEÏLLUSTREERD

IEDER WERK is afzonderlijk . . . verkrijgbaar à **f 0.90** ingenaaid en **f 1.25** in . . . . prachtband.

DOEL: Zoo goedkoop mogelijk uitgezochte CHRISTELIJKE LECTUUR verspreiden.

In VAN DER STAL's CHRISTELIJKE BIBLIOTHEEK verschijnen alleen *splinternieuwe boeken.*

De inhoud is *degelijk, boeiend, frisch, interessant* en *van de beste auteurs.*

De uitvoering is *keurig*: een *duidelijke letter* op *mooi papier, geïllustreerd*, formaat *octavo.*

De omvang der boeken zal zijn **15 à 20 vel**, dus variëeren tusschen **240 en 320 pagina's.** Een jaargang bestaat alzoo uit pl.m. **1400 BLADZIJDEN.**

De prijs is uiterst laag.

In den *eersten jaargang*, die loopt van *October 1901* tot *October 1902* verschijnen de volgende *5 werken* met tusschenpoozen van *2 à 3* maanden:

ZIJN KEUS — EN DE HARE. Uit het Engelsch van EVELIJN EVERETT GREEN en — — — H. LOUISA BEDFORD door C. van Ophemert.

LAUWEREN EN DOORNEN. Een oorspronkelijk verhaal door P. J. KLOPPERS.

LENTE. Een oorspronkelijk zielkundig verhaal door J. POSTMUS.

ONEFFEN PADEN. Uit het Engelsch van SILAS K. HOCKING door C. van Ophemert.

DE JONKVROUWE VAN STOEVELAAR. Een oorspronkelijk geschiedkundig verhaal, door J. N. VAN HESTEREN.

Het eerste werk is verschenen.

Van der Stal's Christelijke Bibliotheek

mag zeker de mooiste uitgave op dit gebied genoemd worden en heeft het meest aantrekkelijke program.

Men vrage het uitvoerig **prospectus** bij zijn **Boekhandelaar** of bij den **Uitgever.** Bij beiden is tevens de inteekening opengesteld.

De Uitgever,
Utrecht. **JAC. C. VAN DER STAL.**

Bij **ZALSMAN** te **Kampen** verscheen:

Feeststoffen

DOOR
J. BAVINCK,
predikant der Geref. kerk te Kampen.

(Voor het Kerstfeest en voor Oud- en Nieuwjaar.)

De prijs dezer 9 leerredenen is slechts **90 cent.**

Terstond bij de uitgave in 1900 genoot deze bundel leerredenen veel belangstelling, zoo wegens den inhoud, als den lagen prijs voor ***176 bladz.*** groot 8°, best papier en duidelijke letter. Verdere aanbeveling is thans overbodig.

UITGAVE VAN D.A.DAAMEN ROTTERDAM
BIBLIOTHEEK VOOR HOOFD EN HART

Als No. 2 van deze »Bibliotheek" zal binnenkort verschijnen

Fer Vrijheid en Rech,

Eene HELDIN onder de Helden van Zuid-Afrika,

DOOR **J. KEUNING.**

Den *inteekenaren* wordt voor dit boek (van pl.m. 250 bladzijden) slechts **75 cents** in rekening gebracht.

Niet ingeteekenden betalen er *f* **1.40** voor en *f* **1.90** voor een ex. in stempelband.

Prijs van den geheelen eersten jaargang (Oct. 1901—Oct. 1902) *f* **3.—** (**DRIE** gulden) waarvoor **4** flinke boeken worden geleverd, 3 oorspronkelijk Hollandsche en slechts 1 vertaald werk.

Voor nadere bijzonderheden raadplege men den **fraai geïllustreerden Catalogus**, die alom *kosteloos* te bekomen is, alsmede bij den uitgever

D. A. DAAMEN te Rotterdam.

Bij ZALSMAN te Kampen verschijnt:

Alphabetische lijst

van onderwerpen en denkbeelden met aanwijziging van daarop toepasselijke

PSALMVERZEN
DOOR
E. F. H. WOLF.

Tweede verbeterde druk.
Ing. **f 1,00**, geb. **f 1.40.**

Een boekje niet alleen voor H. H. Predikanten en Studenten, maar ook voor het huisgezin en ieder die een toepasselijk Psalmvers wil zingen.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:

Aan Contributiën:

Van den heer H. W. te U. f 25, door den heer C. Verhoef te Bodegraven f 95, den heer Jn. Plas Jz. te Purmerend f 95,75, door den heer R. Barneveld te Vreeswijk f 91,50, door den heer J. C. Nauta te Workum f 18, door den heer M. van der Laan te Kollum f 73, door Ds. J. Wisse te Garijp f 74, door den heer R. Hoornstra te Makkum f 79, door den heer W. C. van Munster te Leeuwarden f 154,50, door den heer C. A. van Drimmelen te Klundert f 106, door den heer A. de Lange te Wassenaar f 84,50, door den heer H. Emmen te Tienhoven f 29, door den heer H. Bouma te Rouveen f 13,50, door den heer G. A. Brante te Geldermalsen f 10, door den heer T. A. van Dijken te Ten Boer f 27,90, door den heer G. W. van Apeldoorn te Warffum f 15,50, door den heer P. Melis Azn. te Serooskerke f 43, door Ds. A. Boekenoogen te Apeldoorn (afr.) f 8,50.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit:)

Van de Geref. kerk te Appingedam f 24,01, van idem te Gees f 6, van idem te Brussel f 21,82, van idem te Dordrecht C f 25, van idem te Heinenoord f 7,27, van idem te Molenaarsgraaf c. a. f 5,70, van idem te Strijen f 5,02, van idem te Westmaas f 9,37, van idem te Zwijndrecht f 20,25, van idem te Antwerpen f 4 80.

Aan Schenkingen:

Door den heer C. J. Leijh te Leiden f 4.

Voor de Medische Faculteit:

Door den heer Jn. Plas Jzn. te Monnikendam f 1, door den heer W. C. van Munster te Leeuwarden f 3,50.

Voor het Studiefonds:

Door den heer J. van Aartsen Jz. te Middelburg, van de Vereen. «Bidt en werkt" f 60.

S. J. SEEFAT,
Hilversum. *Penningmeester.*

Stoomdruk van ZALSMAN te Kampen.